

ASPECTE COMPARATIVE ALE REGLEMENTĂRILOR PENALE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE LUARE DE OSTACI ÎN DIFERITE SISTEME DE DREPT

Victoria GLOD

Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, Grupa D - 2106, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Glod Victoria, e-mail: victoria.glod@dp.utm.md

Coordonator științific: Angela CUCIURCĂ, conf., univ., dr., Universitatea Tehnică a Moldovei

Rezumat. *Faptele legate de luarea de ostatici în toată lumea civilizată sunt recunoscute ca fiind prejudiciabile. Legislațiile penale actuale ale majorității statelor CSI prevăd răspundere penală pentru săvârșirea unor infracțiuni, cum ar fi: „luarea de ostatici”, „răpirea unei persoane”, „privațiunea ilegală de libertate”, „traficul de ființe umane”, „internarea ilegală într-o instituție psihiatrică” etc. Și nu întotdeauna conceptele date sunt diferențiate. Astfel, în unele dintre aceste state, alături de răspunderea pentru răpirea unei persoane și privațiunea ilegală de libertate, este prevăzută și răspunderea de sine stătătoare pentru luarea de ostatici. În legislațiile penale ale altor state, din contră, formularea infracțiunilor legate de răpirea unei persoane înglobează și luarea de ostatici.*

Cuvinte cheie: *infractor, crime, lege, codul penal, libertatea persoanei, reținere în calitate de ostatic.*

Introducere

Luarea de ostatici reprezintă infracțiunea care se comite pentru a supune alte persoane voinței infractorului.

Luarea de ostatici ca infracțiune a venit din dreptul internațional – pentru prima dată a fost prevăzută ca infracțiune în Convenția internațională împotriva luării de ostatici [1].

În convenția menționată în capitolul I este dată definiția luării de ostatici: „Orice persoană care ea sau reține în calitate de ostatic altă persoană și amenință să-l omoare, să-i provoace leziuni corporale, și să-l rețină în continuare pentru a reține terța persoană și anume: statului, organizației internaționale, persoane juridice sau fizice, sau a unui grup de persoane de a săvârși sau să se abțină de săvârșirea anumitor acțiuni în calitate de condiție directă sau indirectă pentru eliberarea ostaticului, comite actul luării de ostatici în sensul prezentei convenției.

Orice persoană care:

- a) comite tentativa de a lua ostatici;
- b) care participă la săvârșirea infracțiunii date, la fel comite infracțiune scopului prezentei convenții”.

Cu toate că prevederile Convenției a influențat esența reglementărilor luării de ostatici, normele penale a diferitor state care reglementează luarea de ostatici diferă de la un stat la altul.

Conform legislației penale Olandeze „persoana, care intenționat ilegal privează ori continuă să priveze o altă persoană de libertate cu scopul de a sili pe altul să acționeze sau să se abțină de acțiune este vinovată în luarea de ostatici” [2].

Această componență se află în capitolul XVIII „Infracțiuni contra libertății persoanei”.

Obiectul luării de ostatici după legislația olandeză este libertatea persoanei. De fapt în componența dată sunt unite luarea de ostatici, răpirea persoanei și privațiunea ilegală de libertate.

Pancratov V. (1999) scrie că legătura internă a noțiunilor „luare de ostatici”, „răpirea persoanei și privațiunea ilegală de libertate” face practic imposibilă limitarea teoretică a acestor infracțiuni. Însă analiza juridică a esenței luării de ostatici făcută în capitolul II prezentei teze nu ne permite să fim de acord cu unirea acestor infracțiuni într-o componență.

Spre deosebire de art. 280 CP al RM, unde cercul adresate lor cerințelor infractorului este determinat ca statului, organizației internaționale, persoane juridice sau fizice, sau a unui grup de persoane, în norma juridică penală olandeză adresatele cerințelor sunt determinate printr-un singur cuvânt: „altul”.

„Altul” – ține locul unui nume de ființă sau de lucru care nu este aceeași sau același cu ființa sau cu lucrul despre care sa vorbit sau care este de față [3].

Astfel cerințele cu îndeplinirea cărora este eliberarea ostaticului pot fi îndeplinită de orice persoană în afară de infractor sau ostatic. Luarea de ostatici reglementată în legislația penală elvețiană la fel are ca obiectul nemijlocit libertatea persoanei.

Așa art. 185 CP al Elveției în compartimentul 4 „Infrațiuni și contravenții contra libertății” definește luarea de ostatici în felul următor: „cine privează de libertate, răpește sau altfel pune stăpânire pe cineva pentru a obliga terța persoană să acționeze, sau să nu acționeze sau să sufere careva neajunsuri, cine folosește astfel de situație creată de altă persoană terța persoană, se pedepsește cu închisoare” [4].

După cum se vede pentru încriminarea faptei persoana terță nu neapărat să acționeze sau nu dar poate și să sufere careva neajunsuri.

Legislația penală japoneză nu conține componența luării de ostatici în schimb capitolul 33 „Infrațiunea care constă luarea și ducerea cu sine” încriminează acțiunile care compar luarea de ostatici [5].

Analiza normelor ce prevăd răspunderea pentru luarea de ostatici a legislațiilor penale a Belarusiei, Ucraineni, Georgiei, latura obiectivă a infrațiunii luării de ostatici se exprimă numai în acțiunea care constă în luarea sau reținerea.

În dispoziția art. 291 din Codul penal al R. Belarus se conține indicația referitor la modul comiterii faptei date: însoțită de amenințarea cu moartea, cu leziunile corporale sau cu reținerea în continuare a persoanei. Astfel de precizare laturii obiective este inutilă. În literatura de specialitate este întemeiată părerea că sub luarea ostaticului trebuie să înțelegem acțiuni violente îndreptate spre limitarea libertății persoanei, dar sub reținerea – îngrădirea violentă întoarcerii persoanei libertății [6].

Astfel luarea sau reținerea nu pot fi nonviolente.

Codul penal al Ucrainei reglementează în art.349 răspunderea penală pentru luarea în calitate de ostatic a reprezentantului sau a lucrătorului organului de drept [7].

Suntem de acord cu poziția d-lui V. Emilianov (2002), care consideră că existența acestei componente nu este necesară. Existența normei speciale și generale neapărat a se provoace dificultăți în delimitarea lor [8].

Mai corectă este poziția legiuitorului Georgiei, care reglementează o pedeapsă penală mai aspră pentru luarea în calitate de ostatici, determinând și cercul de persoane prin crearea componenței respective calificate [9].

Latura subiectivă a luării de ostatici se exprimă în intenția directă și scopul următor: de a sili cercul determinat de persoane, de a săvârși sau nu săvârși anumite acțiuni ca condiții pentru eliberarea ostaticului.

În diferite state sunt diferit determinate limitele subiecților cărora sunt adresate cerințele. Cel mai larg cerc de subiecții conține art. 291 al Codului penal al Ucrainei: rudele, instituție statală sau altă instituție, întreprinderea sau organizația, persoana fizică sau funcționarul public [6].

În art. 309 (luarea de ostatici) al Codului penal al Georgiei aceste sunt: autoritatea de stat, organizați internațională sau religioasă [9].

În art. 206 al Codului penal al Federației Ruse aceste sunt: statul, organizația sau cetățeanul.

Cercul subiecților în art. 291 al R. Belarus [6] este identic cu conținutul din art. 280 CP al RM.

Astfel vedem, că totuși necătînd că luarea de ostatici a venit din dreptul internațional sunt multe neclarități în ceea ce privește dispozițiile normelor care stabilește răspunderea penală pentru alte infrațiuni.

Cred că infrațiunea luării de ostatici datorită obiectului atentării merită mai multă atenție. Nu în zădar această infrațiune este reglementată de mai multe acte internaționale.

Cred că ar trebui cercetat mai minuțios dispozițiile normelor penale ce stabilesc răspunderea penală pentru luarea de ostatici în scopul elaborării unei dispoziții universale. Cred că acest lucru ar ușura combaterea acestei infracțiuni.

Pe final de cercetare aducem exemple de reglementare a luării ostaticilor din unele state ale lumii.

Macedonia: Codul Penal Art. 421 „*Infracțiunea de luare de ostatici*” reglementează:

(1) O persoană care răpește o alta persoană și o amenință cu moartea, rănirea sau privarea de libertate, cu intenția de a convinge un stat sau organizație internațională să facă sau să nu facă un anumit lucru, cu condiția eliberării ostaticului, va fi pedepsită cu cel puțin 1 an de închisoare.

(2) Dacă din cauza acțiunii de la punctul (1), persoana răpită moare, agresorul va fi încarcerat cel puțin 5 ani.

(3) Dacă în timpul acțiunii de la punctul (1), agresorul a ucis cu intenție persoana răpită, va fi încarcerat cel puțin 10 ani sau pe viață [10]

Letonia: Codul penal, Secțiunea 154 „*Luarea de ostatici*”, reglementează: pentru o persoană care reține altă persoană ca ostatic, dacă se adaugă și amenințarea luării de viață, cauzarea de răni sau continuarea privării de libertate cu scopul de a convinge un stat, organizație internațională sau un grup de persoane să facă sau să nu facă un anumit lucru, aceasta fiind condiția de eliberare a ostaticului, sancțiunea aplicată va fi privarea de libertate între 3 și 12 ani, cu sau fără confiscarea bunurilor.

Pentru o persoană care comite aceeași infracțiune, asupra unui minor, sau este recidivă, consecințele se vor majora, sentința fiind lipsirea de libertate între 5 și 15 ani, cu confiscarea proprietăților.

(4) *Germania:* Codul Penal, Secțiunea 239 „*Luarea de ostatici*”, reglementează: cine răpește sau privează de libertate o altă persoană cu scopul de a o convinge sau de a convinge alte persoane, prin amenințări cu moartea sau răniri grave sau lipsirea de libertate cu mai mult de 1 săptămână, să facă, să cadă de acord sau să nu facă (cu) un anumit lucru, va fi sancționat cu închisoarea pentru cel puțin 5 ani [11].

Australia: Codul Penal, reglementează „*Răpirea personalului ONU și a personalului asociat*”, prevede: o persoană este vinovată de un delict dacă:

- reține o alta persoană fără acceptul acesteia, iar acea persoană este o oficalitate ONU;

- persoana ONU este în timpul unei misiuni specifice de impunere a legii;

- persoana ONU este reținută cu scopul: de a obține recompensă sau de a fi ținută ca ostatic, sau de a fi dusă sau trimisă în afara țării. Pedepsa maxima este: încarcerarea.

Crima de război—luarea de ostatici Se comite un delict dacă:

a) infractorul reține sau ține ostatic una sau mai multe persoane;

b) infractorul amenință cu moartea, rănirea sau continuarea reținerii;

c) infractorul intenționează să convingă guvernul unei țări, o organizație internațională sau o persoană ori grup să acționeze sau să nu acționeze într-o anumită direcție ca o condiție explicită sau implicită pentru siguranța sau eliberarea victimei;

d) persoana sau persoanele nu iau parte în mod activ la ostilități;

e) infractorul are cunostință sau este nepăsător față de circumstanțele efective care stabilesc că persoana sau persoanele nu iau parte în mod activ la ostilități;

h) comportamentul infractorului are loc în contextul și este asociat cu, un conflict armat care nu este un conflict internațional. Pedepsa va fi încarcerare pe 17 ani.

(2) Pentru a înlătura îndoiala, o referire în secțiunea (1) la persoana sau persoanele care nu iau parte activă la ostilități se include o referire la: (a) o persoană sau persoane care sunt scoase din luptă, civili, personal medical sau religios care nu iau parte în mod activ la ostilități [12].

Cazuri răsunătoare de luare de ostatici

În continuare vom prezenta succint câteva cazuri răsunătoare de luare de ostatici, care au tulburat liniștea și au generat panică și spaima întregii comunități internaționale.

În aprilie 1975, teroriștii germani (din Germania de Vest) au acaparat ambasada Republicii Federative Germane din Stockholm, cerînd eliberarea teroriștilor arestați anterior [Жариков К. В. 1999]. În octombrie 1985 patru teroriști ai frontului de eliberare a Palestinei au capturat nava maritimă italiană de croazieră „Akile Lauro”, la bordul căreia se aflau 400 de pasageri, aceștia fiind luați în calitate de ostatici. Ei au fost eliberați doar peste două zile, iar teroriștii au părăsit nava [10].

La 17 decembrie 1997 în Peru, membrii mișcării revoluționare Tupak Amaru au atacat ambasada Japoniei și au luat ca ostatici cîteva sute de oameni, printre care erau ambasadori, diplomați, businessmeni etc. Circa 80 de oameni au fost ținuți captivi pe parcursul a cîteva luni [10]. Multe infracțiuni de luare de ostatici sînt comise de către partizani, separatiști, participanți la războaie civile și la războaie pentru independență. Astfel, la 13 iulie 1995, separatiștii curzi au luat ca ostatic un turist din Japonia. În același an, în Columbia partizanii au răpit un businessman american, pe care l-au eliberat după primirea recompensei în mărime de 30 mii de dolari SUA [10].

În URSS, prima faptă cu tangențe de luare de ostatici poate fi considerată cea comisă în 1964 la Chișinău, cînd doi cetățeni (tatăl și feciorul său) (Brazinskasam) au capturat o navă a aviației civile AN - 24 cu scopul de a se deplasa în Turcia. Datorită unor manevre reușite, piloții au schimbat pe neobservate cursul avionului și au aterizat pe același aeroport. În urma operațiunii speciale au decedat însoțitoarea de bord N. Curcenco, comisarul de miliție A. Bojenov și sergentul L. Spector [13].

În Federația Rusă, ca și în alte state membre CSI, începînd cu anii '90 ai secolului trecut cazurile de luare de ostatici au devenit frecvente. Printre factorii care generează înflorirea fenomenului dat se numără: instabilitatea politică și social-economică, agravarea situației criminogene, extremismul regional, conflictele naționale, desfășurarea operațiilor antiteroriste, rata rata înaltă a șomajului etc. Cel mai înalt grad de răspîndire a infracțiunilor de luare de ostatici și de răpire a persoanelor rămîne a fi atestat pe teritoriul Caucazului de Nord, mai ales în Cecenia, Daghestan, regiunea Stavropol. Un exemplu elocvent al acestui flagel sînt evenimentele produse la sfîrșitul lunii octombrie 2002 în centrul teatral de la Dubrovka din or. Moskova, cînd în urma acțiunilor criminale ale teroriștilor au decedat și au fost rănite cîteva sute de oameni pașnici [12].

Concluzii

În concluzie putem menționa că în cazul comiterii infracțiunii de luare de ostatici prin una din formele agravante a acesteia, crește esențial gradul prejudiciabil, din acest motiv legiuitorul a mărit pedeapsa în aceste cazuri. Delimitarea infracțiunii de luare de ostatic de alte infracțiuni ne dă posibilitatea să încadrăm corect fapta infracțională, deoarece delimitarea se face anume în baza semnelor ce caracterizează infracțiunea.

Referințe

1. Convenția internațională împotriva luării de ostatici, adoptată la New York la 17 decembrie 1979, ratificată prin Legea RM nr.1241-XV din 18.07.2002, în vigoare pentru Republica Moldova din 12 august 2002. În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, 2002 vol. 35, 311 p.
2. Convenția internațională împotriva luării de ostatici, adoptată la New York la 17 decembrie 1979, ratificată prin Legea RM nr.1241-XV din 18.07.2002, în vigoare pentru Republica Moldova din 12 august 2002. În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, 2002 vol. 35, 311 p.
3. BREBAN, V. *Dicționarul general al limbii române* București: Lumina Lex, 2016. 895p.
4. Уголовный кодекс Швейцарии. Законодательство зарубежных стран. Науч. Редактирование, предисловие и перевод с немецкого, канд. юрид. наук. А. В. Серебрянников. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
5. Уголовный кодекс Японии. Законодательство зарубежных стран. Науч. Редактирование, предисловие и перевод с японского, канд. юрид. наук. А. В. Серебрянников. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
6. Уголовный кодекс Беларуси. Принят Палатой представителей 2 июля 1999. Одобрен Советом Республики 24 июля 1999. Законодательство зарубежных стран. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.

7. Уголовный кодекс Украины. Законодательство зарубежных стран. Науч. редактирование Таций В. Я. и Сташис В. В. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
8. Уголовный кодекс Грузии. Законодательство зарубежных стран. Предисловия канд. юрид. наук. А. П. Стуканова и канд. юрид. наук. П. Ю. Константинова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
9. ЕМЕЛЬЯНОВ, В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 291 с.
10. РЕЗЕПКИН О. Ю., ЖУРАВЛЕВ И. А. Захват заложника: уголовно-правовая регламентация проблемы. Москва: Юнити-Дана, 2003. 160 с.
11. Luarea de ostatici: analiză și sinteză. accesat 28 mar. 2020. Disponibil: http://www.mtic.gov.md/img/ssc/law/act_int/003%20CIDC.pdf
12. Practica judiciară privind cazuri de luare de ostatici. accesat 28 ian. 2020. Disponibil: [http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOT%C4%82R%C3%8EREA%20nr.9%20\(1993\)Cu%20privire%20la%20practica%20judiciar%C4%83%20%C3%AEn%20cauzele.pdf](http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOT%C4%82R%C3%8EREA%20nr.9%20(1993)Cu%20privire%20la%20practica%20judiciar%C4%83%20%C3%AEn%20cauzele.pdf).
13. Teze privind luarea de ostatici. accesat 20 ian. 2020. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2011/20108/valentin_chirita_thesis.pdf